

A magyar-japán gazdasági kapcsolatok

A tartalomról

- 1 Japán főbb jellemzői
- 1 Japán a globális gazdaság térképén
- 2 A magyar-japán gazdasági kapcsolatok főbb jellemzői

Az ezredforduló óta a világgazdasági folyamatok alakításában egyre nagyobb szerepet játszanak a távol-keleti országok, amelyek közül kiemelkedik Japán. Az ázsiai ország gazdasági teljesítménye az 1960-as, az 1970-es és az 1980-as években jelentős mértékben bővült, melynek eredményeképpen GDP-je az 1990-es évekre a világon a második legnagyobb lett. Bár a 2000-es évek folyamán előbb Kína, majd később India is megelőzte a termelés nagyságát illetően, de a szigetország továbbra is meghatározó szerepet tölt be a globális folyamatokban. Hazánk gazdasági kapcsolatai Japánnal a rendszerváltást követően vettek nagy lendületet.

Japán főbb jellemzői

A „felkelő nap országa” elnevezéssel is illetett Japán Ázsia egyik legkeletebben fekvő országa. Nyugatról a Japán-tenger, délnyugatról a Kelet-kínai-tenger, keletről pedig a Csendes-óceán határolja. Földtani szempontból kedvezőtlen a helyzete, ugyanis tektonikus lemezek találkozásánál fekszik, aminek következtében gyakoriak a földrengések (például a 2005-ös kobei és a 2011-es északkelet-japán földrengés), továbbá a vulkanikus tevékenységek. A több ezer szigetből álló, 378 ezer km² területű országban 2012-ben 127,6 millióan laktak. A népsűrűség magas, 338 fő négyzetkilométerenként. A lakosság többsége metropoliszokban él, köztük Tokióban. A 1964-es nyári olimpia után a 2020-as nyári olimpia megrendezését is elnyerő fővárosban 8,9 millióan élnek.

Japánban kiemelkedően magas a születéskor várható élettartam, a férfiak és a nők között ugyanakkor jelentős különbség van: előbbieknél várhatóan 79,4, utóbbiaknál 85,9 évet élhetnek. A világon itt az egyik legmagasabb a 100 éven felüliek aránya. A társadalom nyelvi és kulturálisan homogén. A legelterjedtebb vallás a sintó, ugyanakkor sokan gyakorolják a kereszténységet és a buddhizmust is.

Ázsia azon kevés állama közé tartozik, amelyeknek a történelme során végig sikerült megőriznie a függetlenségét. A XVI–XIX. században hivatalosan egyetlen országnak sem sikerült gyarmatosítania Japánt. Ez többek között a több mint 200 évig érvényben lévő, a külföldiekkel való kereskedést tiltó törvénynek köszönhető. A bezártság 1854-ben ért véget, amikor az Egyesült Államok hadihajók felsorakoztatásával kényszerítette ki Japántól az ország kapuit megnyitó kanagavai egyezményt. Ekkor kezdődött meg az ország technikai fejlődése. A politikai berendezkedését tekintve az ország első számú vezetője mai napig a japán császár (jelenleg Akihito császár), a hatalma ugyanakkor formális. A tényleges irányítás a miniszterelnök kezében van, 2012 decemberétől – már másodjára – Abe Sinzó tölti be ezt a posztot. Ebből következően Japán államformája alkotmányos monarchia.

A távol-keleti állam ma is a világ egyik legfejlettebb és legversenyképesebb nemzetgazdasága. Az ENSZ által számított HDI-mutató (Human

Development Index) értéke (2012-ben 0,912) alapján a nagyon fejlett országok közé tartozik Japán: a 2012. évi rangsorban a 10., az ázsiai országok között az 1. helyet foglalta el. (Magyarország ugyanekkor a 37. volt a ranglistán.) A Világgazdasági Fórum 2013/14-es versenyképességi rangsorában Japán – az egy évvel korábbihoz hasonlóan – a 9. helyezést érte el. (Hazánk ebben az összevetésben a 63. volt.)

Japán a globális gazdaság térképén

A második világháborút követően Japán fokozatosan a világgazdaság egyik legmeghatározóbb nemzetgazdaságává nőtte ki magát. A technológiai fejlesztések és a sajátos – a helyi társadalmi viszonyokhoz igazodóan kialakított – vállalati kultúra hatására a japán ipar robbanásszerű növekedésnek indult az 1950-es években. A „japán csodának” is nevezett gazdasági fejlődés egészen az 1990-es évek elejéig tartott. 1990-ben már a világ második legnagyobb nemzetgazdasága volt Japán.

Az 1990-es években a gazdaság már kevésbé dinamikus bővült, általánossá vált a defláció, a fogyasztás visszafogottá vált, a vállalatok a növekedés helyett jellemzően a hitelek visszafizetésére helyezték a nagyobb hangsúlyt, a korábban erősnek számító bankszektor meggyengült. A gazdasági problémák egy része a mai napig érezteti a hatását.

2000 és 2007 között a japán **gazdasági teljesítmény** jellemzően 0–3% közötti mértékben növekedett a megelőző évhez képest. A bővülés ellenére a legnagyobb nemzetgazdaságok rangsorában a szigetországot – a harmadik helyre visszaszorítva – a dinamikus fejlődő Kína 2003-ban megelőzte. A gazdasági válság Japánt is erősen sújtotta: a GDP volumene 2008-ban 1,0, 2009-ben 5,5%-kal csökkent. A 2010. évi jelentős növekedést (4,7%) a következő évben újra mérséklődés követte. A 2011. évi 0,6%-os csökkenésben jelentős szerepet játszott az Északkelet-Japánt sújtó március 11-i földrengés és szökőár. A természeti katasztrófa következtében az ipar jelentős része nagyjából egy hónapra leállt, az atomerőművek kiválásával az energiaellátást újjá kellett szervezni. 2011-ben Japán elvesztette a 3. helyet a világ legnagyobb nemzetgazdaságainak rangsorában, mivel India megelőzte, és ezzel a 4. helyre csúszott vissza. 2012-ben – többek között a földrengés és szökőár miatti alacsony bázis, valamint az azt követő újjáépítés következtében – a gazdasági teljesítmény 1,9%-kal bővült. 2013. január–szeptemberében változatlanul növekedés jellemezte a gazdaságot: a bruttó hazai termék – a szezonálisan kiigazított adatok alapján – 1,3%-kal emelkedett az előző év azonos időszakához képest.

Az elmúlt másfél év gazdasági növekedésének motorja a belső kereslet volt. A **külkereskedelem** a gazdasági teljesítményre negatív hatással van. A termélexport 2012. évi volumene 16%-kal csökkent, a termékimporté viszont 5,2%-kal emelkedett az öt évvel ezelőtti szinthez képest. A termék-külkereskedelem egyenlege – a korábbi évek jelentős többletét követően – 2011-ben már deficitessé vált. A behozatal alakulását jelentősen befolyásolja az energiaellátási problémák miatt megnövekedett energiahordozó-import. A fukushimai atomerőműben bekövetkezett baleset után az átvizsgálások idejére ideiglenesen leállították az atomerőműveket. Az exportfolyamatokra kedvezőtlenül hatott az erős **japán jen**, amelyet 2011 óta a japán jegybank folyamatosan gyengíteni próbál. 2008 novembere óta a központi bank az alapkamat mértékét igen alacsony, 0,10%-os szinten tartja. Ezzel párhuzamosan likviditásnövelő

intézkedéseket hajt végre a pénz- és tőkepiacokon, amelyeknek célja a defláció leküzdése, a fogyasztás élénkítése, valamint a jen gyengítése. 2012-ben a japán deviza erősödése megállt, – a megelőző három év fogyasztóiárszínvonal-csökkenése után – az árak stagnáltak. A központi bank 2013 áprilisában új monetáris lazítási programot hirdetett meg, amelynek keretében tovább növelte a gazdaságban lévő pénzmennyiséget. A japán fizetőeszköz árfolyama azóta – 10%-os értékvesztést követően – a 98 japán jen/amerikai dollár szint körül ingadozik. (Ennél gyengébb árfolyamszintre utoljára 2008-ban volt példa.) A fogyasztói árak 2013 első öt hónapjában csökkentek, azóta viszont – az erőteljesebb monetáris lazítás miatt – az emelkedés vált a jellemzővé. 2013 októberében az infláció mértéke 1,1%-os volt az egy évvel korábbi időszakhoz képest.

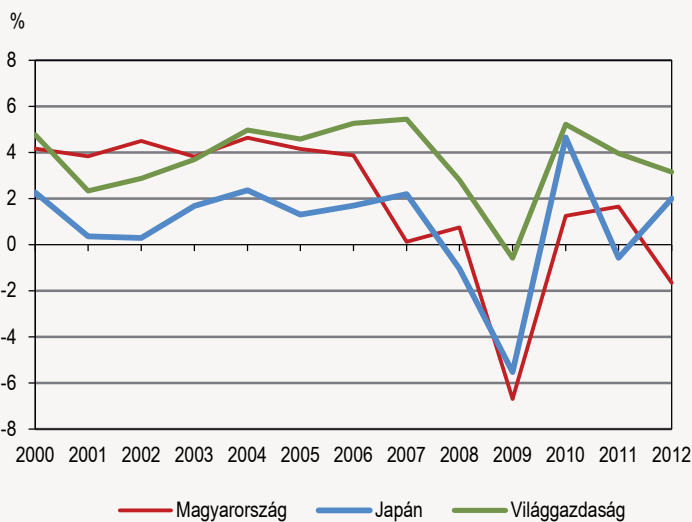
Az elmúlt több mint 10 évben a japán **államháztartási folyamatokat** erős egyensúlytalanság jellemzi. A költségvetés folyamatosan deficitese, amelyet a gazdaságpolitikai programok is fokoznak. Az államháztartásra jelentős terhet ró az idősök magas aránya. Az állandó költségvetési deficitiek és a hitelből finanszírozott gazdaságélénkítő intézkedések következtében Japáné a világ egyik legnagyobb GDP-arányos államadóssága. Ennek mértéke a 2000. évi 140,1%-ot követően 2012-ben már 238,0%-os volt. Az adósság finanszírozását számottevően könnyítik a japánok megtakarítási szokásai: a megtakarítási ráta magas, és – főként az idősebb korosztály tagjai – előszeretettel tartják a félretett pénzüket állampapírokban.

Japán a hagyományosan alacsony **munkanélküliségű** országok közé tartozik. Az állás nélküliek aránya a válság éveiben sem haladta meg a 6%-ot. Az alacsony rátában szerepet játszhat a rejtett munkanélküliség elterjedtsége. A munkanélküliek aránya 2012 egészében 4,4, 2013 első kilenc hónapjában 4,1%-os volt.

1. ábra

A gazdasági teljesítmény alakulása

(változás az előző évhez képest)

Forrás: Nemzetközi Valutaalap, World Economic Outlook adatbázis.

A magyar-japán gazdasági kapcsolatok főbb jellemzői

A Magyarország és Japán közötti gazdasági kapcsolat több területen is aktívnak mutatkozott az elmúlt 10 évben.

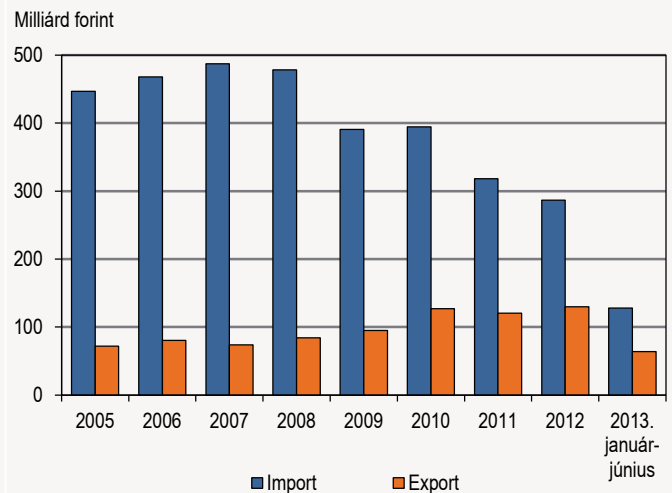
• Külkereskedelmi termékforgalom

Az ázsiai országok közül hazánk – a 2010. és 2011. évet leszámítva – Kína után a második legnagyobb külkereskedelmi forgalmat Japánnal bonyolítja le. (2010-ben és 2011-ben a Koreai Köztársaság előzte meg a szigetországot.) A többi távol-keleti relációhoz hasonlóan a magyar-japán termék-

külkereskedelmet is deficit jellemzi. A hiány mértéke a 2003. évi 203,2 milliárd forintról (906,5 millió dollárról) 2007-re 413,9 milliárd forintra (2241,7 millió dollárra) növekedett. Az ezt követő években – az export növekedése és az import csökkenése következtében – az áruforgalom hiánya folyamatosan mérséklődött, 2012-ben már csak 157,0 milliárd forint (695,9 millió dollár) volt. 2013 első hat hónapjában a Japánnal szembeni termék-külkereskedelmi deficit 64,1 milliárd forint (288,0 millió dollár) volt.

2. ábra

A magyar-japán termék-külkereskedelem forgalma

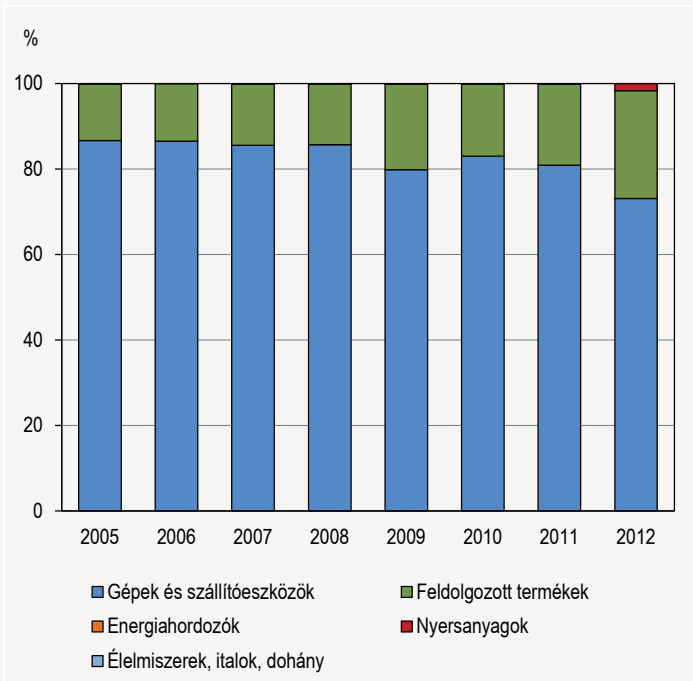

A **behozatal** értéke az ezredforduló után fokozatosan növekedett, 2008-at követően pedig csökkenő tendencia vált a jellemzővé. 2012-ben 286,7 milliárd forintot (1271,5 millió amerikai dollárt) ért el az import. Az import-aktivitás mérséklődésében szerepet játszik a japán jen elmúlt évekbeli jelentős erősödése. A teljes magyar behozatalból Japán részesedése 2005 óta folyamatosan csökken: a 2005. évi 3,4%-os részesedéssel szemben 2012-ben már csak 1,4%-os volt a ráta. 2013. január-júniusában 128,0 milliárd forint (574,0 millió dollár) értékben vásároltunk terméket Japánból.

A Japánból importált termékek közül a **gépek és szállítóeszközök** aránya domináns, 2012-ben a behozatal 73%-át jelentették. (2004 és 2008 között 85–87% között mozgott a részesedés.) A hazánkba behozott gépek és szállítóeszközök 2,2%-a érkezett Japánból. A termékfőcsoporton belül a legnagyobb részt a villamos gépek, készülékek, műszerek, valamint ezek villamos alkatrészei (38%); a közúti járművek (20%); az energiafejlesztő gépek és berendezések (13%); az általános rendeltetésű ipari gépek, berendezések és géprészek (11%); valamint az irodagépek és gépi adatfeldolgozó berendezések (8,4%) jelentik. Az alacsony részesedésű fémmegmunkáló gépek fontos gyártó országa Japán, a termékkör behozatalának 4,5%-a a távol-keleti államból érkezik. A **feldolgozott termékek** aránya a Japánból érkező importban jellemzően 20% alatt volt 2011-ig. 2012-ben viszont a termékfőcsoport részesedése meghaladta a 25%-ot. A feldolgozott termékek közül a vegyi áruk és a hasonló termékek (főként szerves vegyi termék és műanyag termék) aránya 24%, a szakmai, tudományos, ellenőrző műszereké és készülékeké pedig 26% volt. Utóbbi az exporthoz hasonlóan az importban is fontos szerepet játszik. A külföldről vásárolt szakmai, tudományos, ellenőrző műszerek és készülékek 5,3%-a, a szerves vegyi termékek 3,9%-a, a műanyag termékek 2,6%-a, a nemfém ásványból készült termékeknek pedig 2,2%-a érkezett Japánból. A **nyersanyagok** behozatala 2011-ig csekély volt Japánból. 2012-ben viszont a nyers-, szintetikus és regenerált gumi importja a többszörösére ugrott, és a japán behozatal 1,6, a termékkör teljes hazai importjának a 3,2%-át jelentette. A behozatalban az **élelmiszerek, italok, dohány, valamint az energiaforrások** marginális szerepet játszanak.

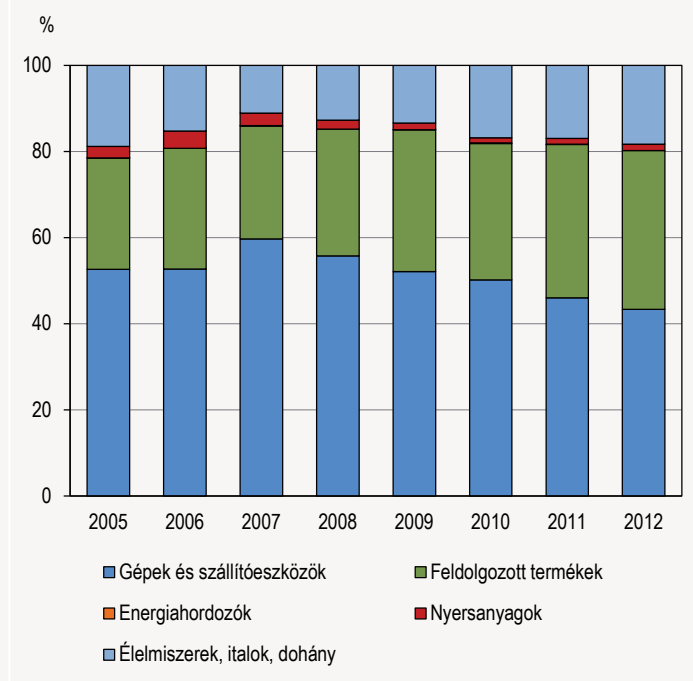
3. ábra

A Japánból érkező import árucélcsoportok szerinti megoszlása

4. ábra

A Japánba értékesített export árucélcsoportok szerinti megoszlása

A behozataltól eltérően a Japánba értékesített termékek értéke a 10 évvel ezelőtti szinthez képest közel megduplázódott. 2010 és 2012 között az **export** nagysága 120 és 130 milliárd forint között mozgott, ami a teljes magyar kivitel 0,5–0,6%-ának felelt meg. 2012-ben 129,7 milliárd (575,6 millió dollár), 2013 január–júniusában 63,9 milliárd forint (286,1 millió dollár) volt a behozatal értéke.

A Japánba irányuló export mintegy hatodát az **élelmiszerek** tették ki 2012-ben, amelynek 93%-át a hús és húskészítmények, további 5,2%-át a cukor, cukorkészítmények és méz alkották. A Japánba értékesített élelmiszerek a teljes élelmiszer-, dohány- és italkivitel 1,3%-át jelentette. Ez az arány a hús és húskészítmények esetében 6,7% volt. A **nyersanyagok** részaránya mérséklődött a gazdasági válság idején: 2007-ig 1% felett volt, 2008-tól pedig már a 0,5%-ot sem haladta meg. A termékcsoport legnagyobb részét az állati és növényi eredetű nyersanyagok adták, melyek aránya 2012-ben 86% volt. (A termékcsoport teljes exportjából 3,6%-ot képviselt a japán értékesítés.) A csekély részarányú természetes trágya, műtrágya termékcsoport japán értékesítése szintén meghaladta az 1%-ot a termékcsoport teljes kiviteléből. 2012-ben a második legnagyobb termékcsoport a **feldolgozott termékeké** volt, amelynek aránya az elmúlt 4 évben növekvő tendenciát mutatott. A szakmai, tudományos, ellenőrző műszerek és készülékek az árucélcsoport 2012. évi kivitelének 42%-át adták. Ezen kívül jelentős a szerves vegyi termékek (16%), valamint a gyógyszer, gyógyszerészeti termékek (14%) részaránya. A termékcsoport cikkei közül a szerves vegyi termékek 2,1, a szakmai, tudományos, ellenőrző műszerek és készülékek 2,5%-át Japánba értékesítettük. A kivitelben legnagyobb részt képviselő **gépek és szállítóeszközök** aránya 2012-ben 43%-os volt. (2010-ig az árucélcsoport részesedése meghaladta az 50%-ot.) A legjelentősebb tételek – hasonlóan az importhoz, de más arányokkal – a közúti járművek (46%); az irodagépek és gépi adatfeldolgozó berendezések (22%); a villamos gépek, készülékek, műszerek, valamint ezek villamos alkatrészei (12%); az általános rendeltetésű ipari gépek, berendezések és géprészek (9,9%). A Japánba irányuló exportban az **energiahordozók** aránya csekély mértékű volt az elmúlt években.¹⁾

• Szolgáltatások külkereskedelme

A termék-külkereskedelemtől ellentétben – az idegenforgalmi szolgáltatásokat is magába foglaló – a **szolgáltatás-külkereskedelem egyenlege** az elmúlt 7 évben többletet mutatott. Az aktívum 2009 óta folyamatosan emelkedik, és értéke 2012-ben már 130,0 milliárd forint (576 millió dollár) volt.

A globalizálódó világ gazdaságban egyre nagyobb szerep jut a szolgáltatások külkereskedelmének, hiszen amellett, hogy jelentősen elősegíti az egyes szereplők nemzetközi környezetben való hatékony működését, az információs és telekommunikációs eszközök fejlődésének köszönhetően a kereskedelemre alkalmas szolgáltatások köre is folyamatosan bővül. Az országok között nyújtott, illetve igénybe vett szolgáltatásoknak a nemzetközi módszertani előírásoknak megfelelően négy nagy csoportját különböztetjük meg.

A turizmus szolgáltatáscsoport keretében a külföldiek magyarországi kiadásai és a magyarok külföldi költéseit számoljuk el, míg a szállítási szolgáltatások körébe a személyszállítási, áruszállítási és szállítást kiegészítő szolgáltatások tartoznak, szállítási módokat (tengeri, légi, vasúti, közúti, belvízi, csővezeték szállítás, egyéb szállítást kiegészítő szolgáltatások) szerint részletezve. Az üzleti szolgáltatások között a jog- és licenccégek, a kommunikációs, az építési-szerelési, a biztosítási, a pénzügyi, a számítástechnikai és információs, a személyes, kulturális, szórakoztatási, valamint az egyéb üzleti szolgáltatásokat (pl. kutatási-fejlesztési szolgáltatások, vállalatcsoporton belüli, máshová nem sorolt szolgáltatások) veszik számba. A kormányzati szolgáltatások a nagykövetségek, konzulátusok, katonai kirendeltségek, valamint egyéb kormányzati szervek külfölddel kapcsolatos szolgáltatásforgalmát tartalmazzák.

Az egyenleg javulása elsősorban az **exportforgalom** növekedésének köszönhető: a 2006. évi 101,0 milliárd forintot (479 millió dollárt) követően 2012-ben már 177,4 milliárd forint (787 millió dollár) volt a japán partnereknek nyújtott szolgáltatások értéke. A Japánba értékesített szolgáltatások aránya a teljes kivitelből 2,9 és 4,0% között ingadozott az utóbbi 7 évben,

¹⁾ A termék-külkereskedelem elemzése a SITC nomenklatúra szerint történt.

2012-ben 3,9% volt. 2006 óta a szolgáltatásexport legalább 95%-át – 2012-ben a 97,8%-át – az üzleti szolgáltatások teszik ki. A szállításhoz kapcsolódó szolgáltatások aránya 2010-ig 3–5% között mozgott, 2012-ben viszont már csak 2,1% volt. A többi szolgáltatáscsoport aránya az 1%-ot sem közelíti meg.

A japán cégek által a **magyar partnereknek nyújtott szolgáltatások** értéke 2006 és 2012 között jellemzően 39–55 milliárd forint között mozgott, 2012-ben 47,4 milliárd forint (211 millió dollár) volt. A teljes importból a japán szolgáltatásimport 2006-ban és 2007-ben 2, 2008 óta 1,2–1,7%-ot tett ki. A magyaroknak nyújtott japán szolgáltatások értékének döntő többségét (az elmúlt hét évben 82–90%) – az exporthoz hasonlóan – az üzleti szolgáltatások adják. A szállítási szolgáltatások aránya 7–14, a turizmusé és a kormányzati szolgáltatások 1–4% között mozgott 2006 és 2012 között.

2012-ben az export tekintetében a partnerországok rangsorában az 5., az import esetében a 15. helyet foglalta el Japán. A megelőző három évhez képest mind az export, mind az import tekintetében javított a pozícióján a távol-keleti ország.

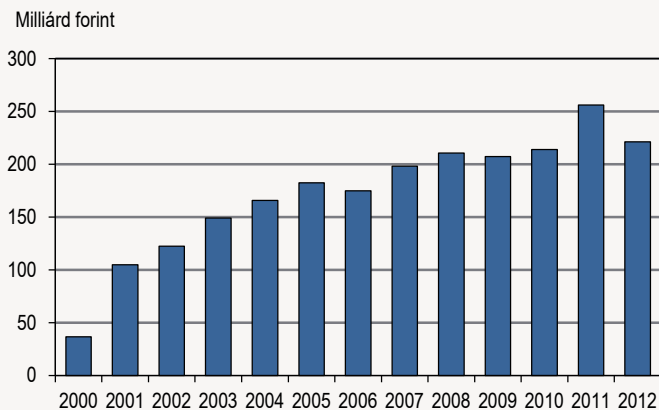
• Tőkebefektetések

Az ázsiai térségből Japán az egyik legnagyobb **tőkebefektetőnek** számít²⁾ hazánkban. 2012-ben a távol-keleti ország Dél-Korea mögött a második, az azt megelőző években pedig a legnagyobb tőkeállománnyal rendelkezett Magyarországon. Közel 10 éves emelkedő tendenciát követően – a Magyar Nemzeti Bank adatai alapján – 2008 óta 200 milliárd forint feletti a japán tőkebefektetések állománya. 2012 végén a magyar gazdaságba befektetett japán tőke állománya 221,3 milliárd forint volt, mely a külföldi tőkeállomány 1,2%-át jelentette. Az Ázsiából érkezett befektetések több mint harmada japán volt.

A **magyar tőke** jelenléte **Japánban** nagyon csekély. 2012 végén mindössze 283 millió forintnyi tőke volt befektetve az ázsiai országba. (A külföldön befektetett magyar tőke nagysága közel 7 ezer milliárd forint volt 2012. december 31-én.)

5. ábra

A Magyarországon befektetett japán tőke állománya* (év végén)

* A legalább 10%-os külföldi tulajdonrészrel rendelkező vállalkozások Japánból befektetett tőkéje.

²⁾ A legalább 10%-os külföldi tulajdonrészrel rendelkező vállalkozások külföldi tőkéje.

2008–2010-ben 170 körül alakult Magyarországon a **japán irányítású vállalkozások** száma. Jelentős a japán cégek szerepe a hazai közútigépjármű- és alkatrészgyártásban, az elektronikus fogyasztási cikkek termelésében, valamint a villamos berendezések gyártásában. Közülük is kiemelkedik az esztergomi székhelyű Magyar Suzuki Zrt., amely – az Autógyártók Nemzetközi Szövetségének (OICA) statisztikái alapján – 2012-ben a 156,1 ezer legyártott autóval a magyar személygépjármű-gyártás 72%-át adta.

A 2008–2010. években 20 ezer fő felett volt a magyarországi japán cégeknél alkalmazásban állók száma. A külföldi leányvállalatok átlagos teljesítményéhez képest a japán irányítás alatt álló vállalkozásokra általában az alkalmazottak magas létszáma, nagy termelékenység és árbevételtermelő-képesség jellemző. A külföldi leányvállalatok árbevétele, hozzáadott értéke, valamint a foglalkoztatottak száma alapján Japán a 10 legnagyobb jelentőségű partnerország között van.

• Áru- és személyszállítás

A két ország közötti termékforgalom általában több szállítási mód együttes igénybevétele mellett zajlik. Az áruszállítás legjellemzőbb módja a tengeri, és a közúti vagy vasúti szállítás kombinálása.

Magyarország és Japán között közvetlen légi összeköttetés menetrend szerinti járat formájában utoljára 2007-ben volt. Abban az évben összesen 8 ilyen járat (amely 4-4 érkező és induló járatot jelent) indult a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér és a japán repülőterek (Fukuoka, Fukushima, Kansai, Kumamoto, Okayama és Tokió) között. A szállított utasok száma az induló járatokon 595, az érkező járatokon 702 fő volt.

A nem menetrend szerinti kereskedelmi (charter) járatok száma 2007-ben 51 volt, amelyeken összesen 7073 utas repült. A következő években az e típusú járatok forgalma is jelentősen visszaesett. A két ország közötti járatok utasszáma 2008 és 2011 között 1000–1400 fő volt. 2012-ben már csak 1 nem menetrendi szerinti járat volt, amelyen 225 fő utazott Tokióból Budapestre.

• Turisztikai kapcsolatok

Az Ázsiából érkező turisták legnagyobb részét a japánok teszik ki. A szervezett formában zajló utaztatás keretében 37 ezer japán látogatott hazánkba 2012-ben. Ez jelentős növekedés a megelőző két évhez képest: 2010-ben 31 ezer, 2011-ben 26 ezer japán utazott ilyen formában Magyarországra. (Arányuk az összes, szervezett formában beutazó között 5,1% volt 2012-ben.) A szervezett formában Japánba utazó magyarok száma ugyanakkor nem érte el az ezret sem 2012-ben.

A japán vendégek 2012-ben 153 ezer vendégéjszakát töltek el a kereskedelmi szálláshelyeken, ennek 97%-át szállodákban. A kereskedelmi szálláshelyek külföldi vendégforgalmából a japánok aránya nem haladta meg a 2%-ot: előbbieken esetében 1,3, az utóbbiakban 1,6%.

További információk, adatok (linkek):

www.ksh.hu

Elérhetőségek:

Tájékoztatási főosztály, Elemző osztály

Krisztian.Kovacs@ksh.hu, Telefon: (+36-1) 345-6463

[Információs szolgálat](#), Telefon: (+36-1) 345-6789

© KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2013

A kiadvány kialakítása egyedi, annak tördelési, grafikai, elrendezési és megjelenési megoldásai a KSH tulajdonát képezik. Ezek átvétele, alkalmazása esetén a KSH engedélyét kell kérni.

Másodlagos publikálás csak a forrás megjelölésével történhet!